

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З РІЗНИМ ДОСВІДОМ СЛУЖБИ

Г. О. Нікітенко

аспірантка кафедри практичної психології

Херсонський державний університет

Проблема розвитку мотивації професійної діяльності одна із основних у військовій психології. Актуальність цієї проблематики зумовлена вирішальним впливом мотивації на успішність військово-професійної діяльності, психічний та функціональний стани військовослужбовців, прагнення до професійної самоактуалізації у військовій сфері тощо. Мотивація до діяльності у представників різних небезпечних професій вивчалася у низці праць. Так, Т. Корнілова [2] вказує на низьку значимість мотивації досягнення успіху у фахівців ризиконебезпечних професій, у той час як Н. Лозінська зазначає, що у військовослужбовців мотивація прагнення до успіху, установка на «результат діяльності», виражені найбільш сильно [3].

На думку Л. Матохнюк, мотиваційний компонент структури психологічної готовності до професійної діяльності військовослужбовців вміщує в себе позитивне відношення до професійної діяльності, потребу успішно вирішувати професійні завдання та поставлені задачі, зацікавленість у процесі їх вирішення та до діяльності в цілому, активний пізнавальний інтерес до професійної діяльності, прагнення досягти успіху і показати себе з кращого боку, успішно виконувати поставлені задачі, установку на найбільш доцільні та активні дії, відповідальність за виконання обов'язків [4].

Більшість сучасних дослідників (О. Добрянський, М. Томчук, Л. Матохнюк) мотив у психології розуміють як внутрішнє спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта її виконання [1; 5; 4]. Військова діяльність у більшості випадків є полімотивованою, тобто вона визначається не одним мотивом, а їх сукупністю. Ми підтримуємо думку сучасних дослідників про те,

що мотиваційний компонент психологічної готовності військовослужбовців до служби є складною системою мотивів, що активує та спрямовує особистість до професійної діяльності. Проте слід відзначити недостатність вивченості питання впливу різного досвіду служби на особливості мотиваційного компонента структури психологічної готовності військовослужбовців.

Мета тез – презентувати результати дослідження особливостей мотиваційного компонента у структурі психологічної готовності військовослужбовців із різним досвідом служби.

Емпіричну вибірку досліджування склали військовослужбовці, серед яких: 20 чоловік – новобранці, 84 – особи, що мають досвід лише строкової служби (від дев'яти місяців до року), 23 – військовослужбовці, що мають досвід контрактної служби (від 2-х років). Загальна кількість респондентів склала 126 осіб, в віці від 20 до 46 років.

Задля вивчення мотиваційного компонента ми використовували авторську анкету «Вивчення впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на психологічну готовність мобілізованих осіб до військової служби». Обробка даних проводилася із застосуванням t-критерія Стьюдента для незалежних вимірів та процедури Z-перетворення.

Враховуючи специфіку професійної діяльності військовослужбовців та ґрунтуючись на проведеному аналізі наукових досліджень, нами було запропоновано модель психологічної готовності військовослужбовців до служби. При розробці цієї моделі ми опиралися на системний підхід до розуміння «психологічної готовності». Було виокремлено зовнішній та внутрішній фактори психологічної готовності. З'ясовано, що зовнішній фактор психологічної готовності містить в собі соціально-психологічний, проблемно-орієнтаційний та соціально-діяльнісний компоненти. Внутрішній фактор становлять емоційно-вольовий, мотиваційний, особистісний, поведінковий, когнітивно-прогностичний та когнітивно-рефлексивний компоненти.

У запропонованій нами структурі психологічної готовності військовослужбовців мотиваційний компонент відображає мотиваційні зусилля,

потреби успішно виконати поставлену задачу, бажання якнайкраще виконати службово-бойову діяльність, прагнення досягнути успіху й показати себе з кращої сторони, почуття обов'язку і відповідальності, високий рівні військово-професійної спрямованості, потреби у самовдосконаленні, самопізнанні.

Встановлено, що саме мотиваційний компонент є тим компонентом, що поєднує внутрішні та зовнішні фактори, а отже, виступає як системоутворюючий. Тобто, зацікавленість військовослужбовців у службово-бойовій діяльності, наявність потреби успішно виконувати професійні задачі, прагнення та бажання досягати успіху в професійній сфері військового, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації, прагнення продемонструвати себе з кращого боку, наявність почуття боргу та відповідальності перед Батьківщиною, все це здійснює системоутворюючий вплив на внутрішні та зовнішні фактори психологічної готовності військовослужбовців до військової діяльності через реалізацію стимулюючої, регулятивної та смислоутворювальної функцій. Таким чином активізація мотиваційного компонента може прискорити формування психологічної готовності військовослужбовців до служби [3].

Встановлено достовірні відмінності за показником рівня значущості проходження військової служби при порівнянні результатів досліджуваних без досвіду (новобранців) та з досвідом контрактної служби. Так, у досліджуваних з досвідом контрактної служби більш високий рівень значущості проходження військової служби ($t = 2,61; \alpha \geq 0,95$). Тобто, новобранці мають більш нейтральне та навіть негативне ставлення до військової служби, а військовослужбовці з досвідом контрактної служби демонструють позитивне ставлення та важливість служби.

Також було встановлено достовірність розбіжностей за показником представленості позитивних думок на звістку про призов на військову службу у новобранців та контрактників ($t = 3,31; \alpha \geq 0,99$) та досліджуваних з досвідом контрактної та строкової служби ($t = 2,81; \alpha \geq 0,99$). Тобто, чим більший стаж військової служби, тим більша значущість проходження служби та тим частіше

виникають позитивні думки на звітку про призов. Досліджувані з досвідом контрактної служби демонструють більш позитивне ставлення до військової служби та її значущість, вищий рівень мотивації до служби.

Крім цього слід зазначити, що нами не було встановлено достовірних відмінностей між військовослужбовцями з різним досвідом служби за наступними показниками мотиваційного компонента: представленість мотиву самореалізації, мотивів, що спрямовані на вирішення особистих проблем, патріотичних мотивів, мотивів поваги та самоповаги, представленість особистих та соціально-корисних цілей в мотиваційній сфері військовослужбовців. Тобто, не залежно від досвіду військової служби, військовослужбовцям властиво прагнення до самореалізації, для них дуже важлива повага оточуючих людей та самоповага, наявність мотивів, направлених на вирішення важливих особистих проблем за допомогою військової служби, для них важливо професійно розвиватися та досягати соціально-корисних цілей.

Отже, мотиваційна готовність до військової діяльності є складною системою мотивів, які скеровують, посилюють та обумовлюють активність індивіда на шляху до поставленої мети, а саме на шляху до самопізнання, саморозуміння та самореалізації в професійній діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Аналізуючи виявлені розбіжності у прояві мотиваційного компонента внутрішнього фактора структури психологічної готовності досліджуваних з різним досвідом військової служби, нами було встановлено, що чим більший стаж військової служби, тим частіше виникають позитивні думки на звітку про призив. Досліджувані з досвідом контрактної служби демонструють більш позитивне ставлення до військової служби, значущість для них її проходження, більш високий рівень мотивації до служби, ніж досліджувані без досвіду військової служби.

Отже, наявність військового досвіду сприяє формуванню більш позитивного ставлення до професійної діяльності військового, посилює

мотивацію, що підвищує загальний рівень психологічної готовності до військової служби.

Література:

1. Добрянський О. А. Сутність та структура психологічної готовності слідчих до професійної діяльності в екстремальних умовах. *Вісник Національної академії Державної Прикордонної служби України. Психологічні науки*. 2012. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_28
2. Корнилова Т. В. Диагностика мотивации и готовности к риску. Москва: Ин-т психологии РАН, 1997. 231 с.
3. Лозінська Н. С. Особливості мотивації до професійної діяльності військовослужбовців миротворчих підрозділів. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*. 2012. Вип. 5 (30). С. 227-231.
4. Матохнюк Л. О. Формування психологічної готовності майбутніх інженерів-прикордонників до професійної діяльності: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07. / Л. О. Матохнюк; Нац. акад. Держ. прикордон. Служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2006. 20 с.
5. Томчук М. І. Психологічна готовність особистості до правоохоронної діяльності: монографія. Хмельницький: НВП «Еврика», 2003. 197 с.